

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ
ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ І ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан економічного факультету

А.В. Череп

(ініціали та прізвище)

« 1 » вересня 2016 р.

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

підготовки магістра
спеціальності **051 Економіка**

освітня програма **Економіка довкілля і природних ресурсів**

Укладачі д.е.н., професор Бабміндра Д.І., асистент Овчаренко А.В.

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри міжнародної економіки
та економічної теорії

Протокол № 1 від "25" серпня 2016 р.

Завідувач кафедри

Д.І. Бабміндра

Ухвалено науково-методичною радою
Економічного факультету

Протокол № 1 від "29" серпня 2016 р.

Голова науково-методичної ради
економічного факультету

І.І. Колобердянко

2016 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти,	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	Вибіркова	
Загальна кількість годин - 120	Спеціальність 051 Економіка	Рік підготовки:	
	Освітня програма Економіка довкілля і природних ресурсів	1-й	-
		Лекції	
Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання: – 2 години	Рівень вищої освіти: магістерський	12 год.	-
		Практичні	
		10 год.	-
		Лабораторні	
		-	-
		Самостійна робота	
		98 год.	-
Вид контролю: екзамен			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Еколого-економічний аналіз діяльності підприємства» є надання майбутнім фахівцям високого рівня знань в сфері організаційно-економічного, техніко-технологічного та управлінського механізмів раціоналізації природокористування; моделюванні раціональних еколого-економічних та економіко-виробничих систем; розробки заходів з раціоналізації використання невідтворюваних природних ресурсів в розрізі загальної концепції сталого розвитку.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Еколого-економічний аналіз діяльності підприємства» є:

- ознайомлення студентів з основними концепціями, поняттями, методами і підходами, які використовуються в світовій практиці при еколого-економічному аналізі;

- виявлення найважливіших проблем, пов'язаних з реалізацією проектів на національному, регіональному, галузевому та місцевому рівнях;

- оволодіння практичними аналітичними навичками, інструментарієм, потрібним для проведення передпроектних заходів;

- дати системне уявлення про методи оцінки проектів, способів і засобів залучення ресурсів для реалізації проектів та механізмів керування ними;

– засвоїти цілі, задачі, принципи, методи та форми економіко-екологічного аналізу оцінки впливу виробничо-господарської діяльності підприємств на довкілля;

– виявити сутність специфічних проблем, пов'язаних з оптимізацією та раціоналізацією виробничо-господарської діяльності в розрізі мінімізації негативного впливу на довкілля;

– вміти аналізувати економіко-екологічний стан виробничо-господарської діяльності підприємств та прогнозувати його подальший розвиток і пропонувати шляхи раціоналізації.

Згідно з вимогами освітньої (освітньо-професійної, освітньо-наукової) програми студенти повинні досягти таких результатів навчання (компетентностей):

Загальні (універсальні):

– вміння працювати автономно та в команді;

– уміння оперувати методологією наукового апарату (проблема, ідея, мета, завдання; об'єкт, предмет, гіпотеза дослідження);

– здатність знаходити нове в явищах, виявляти в них невідомі зв'язки й закономірності; адаптуватися до адаптації та дії в новій ситуації; здатність генерувати нові ідеї (креативність);

– вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми, самостійне набуття й використання новітніх знань і умінь,

– здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів);

– здатність застосовувати комп'ютерну техніку та сучасну інформаційну та комунікаційну технології;

– здатність спілкуватися із неспеціалістами, включаючи формування навичок до викладання;

– здатність спілкуватися з нефахівцями своєї галузі (з експертами з інших галузей);

– здатність працювати в міжнародному контексті; надавати складну комплексну інформацію у стислій формі усно та/або письмово із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та відповідною діловою мовою у тому числі іноземною.

Спеціальні (фахові):

– проведення аналітичних досліджень за допомогою надбаних знань та відповідних спеціальних методів.

– здатність формувати стратегію екологізації розвитку виробництва, природокористування;

– здатність розробляти та вдосконалювати наукові еколого-економічні методи оптимізації управління природоохоронною діяльністю підприємств;

– застосовувати у практичній діяльності моделі управління виробництвом з урахуванням екологічного фактору;

– формувати та впроваджувати на підприємствах організаційні екологічні

структури управління; забезпечувати функціонування раціональних моделей організації екологічного управління;

- здатність оцінювати організаційно-технічний рівень природоохоронної діяльності підприємств та рівень використання природних ресурсів;
- здатність здійснювати аналіз еколого-економічних результатів та ефективності фінансування природоохоронної діяльності підприємств;
- вміння проводити комплексний аналіз проблем природоохоронної діяльності і пропонувати можливі шляхи їх вирішення.
- здатність здійснювати контролінг виконання заходів, спрямованих на захист довкілля та раціональне використання природних ресурсів;
- удосконалювати механізми еколого-економічної діагностики
- здатність формувати проблеми та знаходити шляхи їх вирішення спираючись на знання з економіки довкілля і природних ресурсів.

Міждисциплінарні зв'язки. Курс тісно пов'язаний з такими дисциплінами, як «Мікроекономіка», «Макроекономіка», «Економічна теорія», «Економіка підприємства», «Екологічна безпека», «Економічна безпека», «Економіка і організація інноваційної діяльності». Таким чином, мета курсу полягає у наданні майбутнім фахівцям високого рівня знань в сфері визначення загальних принципів екологізації управлінської діяльності виробництв, як більш загального підходу до еколого-економічної оптимізації стану навколишнього середовища.

3. Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. Теорія і методологія економіко-екологічного аналізу.

Тема 1. Сутність, місце і роль екології в системі соціально-економічних відносин.

Екологія. Сучасний екологічний стан навколишнього середовища в Україні та світі. Предмет еколого-економічного аналізу діяльності підприємства, завдання вивчення дисципліни. Еколого-економічні закони, категорії, принципи та закономірності.

Тема 2. Тенденції формування екологічних пріоритетів в сучасних моделях економічного розвитку.

Сутність концепції сталого розвитку. Екологічна взаємозалежність. Дестабілізуючі фактори екологічної взаємозалежності. Сутність та класифікація природних ресурсів. Екологічна криза. Техногенний вплив. Негативний техногенний вплив. Система екологічних пріоритетів

Тема 3. Передумови дослідження економіко-екологічних процесів в рамках економічного аналізу діяльності підприємства.

Екологічні принципи та економічні стадії виробничо-господарських процесів підприємства. Охорона природного середовища під час експлуатації об'єкта: екологічна паспортизація, екологічний контроль за виконанням нормативів

навколишнього природного середовища, екологічні вимоги до продукції, що випускається. Охорона навколишнього природного середовища.

Тема 4. Методологічні принципи побудови еколого-економічного аналізу на підприємстві.

Сутність еколого-економічного аналізу діяльності підприємства. Методологічні завдання еколого-економічного аналізу. Класифікаційні ознаки еколого-економічного аналізу діяльності підприємства. Принципи та методи еколого-економічного аналізу. Цілі та задачі еколого-економічного аналізу. Класифікація еколого-економічних показників.

Тема 5. Визначення розміру екологічних витрат і прибутку підприємства від природоохоронної діяльності.

Екологічні наслідки виробничо-господарської діяльності підприємства. Сутність та напрямки природоохоронної діяльності підприємства. Класифікація методів збору, кількісної та вартісної оцінки екологічних витрат і прибутку підприємства від природоохоронної діяльності. Матеріальний баланс на підприємстві.

Розділ 2. Сучасний стан та напрямки розвитку інформаційної бази еколого-економічного аналізу.

Тема 6. Облік показників, що характеризують еколого-економічні процеси на підприємстві.

Облік відходів виробництва. Облік розрахунків за екологічними зобов'язаннями. Облік капітальних вкладень та поточних витрат на природоохоронну діяльність. Облік фінансових результатів від запровадження заходів з природоохоронної діяльності. Формування та використання фондів екологічних інвестицій та резервів. Звітність підприємства з екологічних показників.

Тема 7. Напрямки вдосконалення і розвитку інформаційної бази еколого-економічного аналізу.

Облікові джерела інформації еколого-економічного аналізу. Бухгалтерський облік еколого-економічної інформації. Управлінський облік еколого-економічної інформації. Позаоблікові джерела інформації еколого-економічного аналізу. Єдина еколого-економічна інформаційна система

Тема 8. Система методик комплексного економіко-екологічного аналізу.

Принципи побудови методик комплексного економіко-екологічного аналізу. Поточний, оперативний та перспективний економіко-екологічний аналіз. Ретроспективний економіко-екологічний аналіз. Аналіз впливу економіко-екологічних показників на трудові ресурси підприємства. Склад і структура сукупних екологічних витрат. Аналіз складу та структури екологічних зобов'язань підприємства.

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність, місце і роль екології в системі соціально-економічних відносин.	2
2	Тенденції формування екологічних пріоритетів в сучасних моделях економічного розвитку.	2
3	Передумови дослідження економіко-екологічних процесів в рамках економічного аналізу діяльності підприємства	2
4	Методологічні принципи побудови еколого-економічного аналізу на підприємстві.	1
5	Визначення розміру екологічних витрат і прибутку підприємства від природоохоронної діяльності.	1
6	Облік показників, що характеризують еколого-економічні процеси на підприємстві.	2
7	Напрямки вдосконалення і розвитку інформаційної бази еколого-економічного аналізу	1
8	Система методик комплексного економіко-екологічного аналізу.	1
Всього		12

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність, місце і роль екології в системі соціально-економічних відносин.	2
2	Тенденції формування екологічних пріоритетів в сучасних моделях економічного розвитку.	2
3	Передумови дослідження економіко-екологічних процесів в рамках економічного аналізу діяльності підприємства	1
4	Методологічні принципи побудови еколого-економічного аналізу на підприємстві.	1
5	Визначення розміру екологічних витрат і прибутку підприємства від природоохоронної діяльності.	1
6	Облік показників, що характеризують еколого-економічні процеси на підприємстві.	1
7	Напрямки вдосконалення і розвитку інформаційної бази еколого-економічного аналізу	1
8	Система методик комплексного економіко-екологічного аналізу.	1
Всього		10

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Сутність, місце і роль екології в системі соціально-економічних відносин.	13
2	Тенденції формування екологічних пріоритетів в сучасних моделях економічного розвитку.	13
3	Передумови дослідження економіко-екологічних процесів в рамках економічного аналізу діяльності підприємства	13
4	Методологічні принципи побудови еколого-економічного аналізу на підприємстві.	12

5	Визначення розміру екологічних витрат і прибутку підприємства від природоохоронної діяльності.	12
6	Облік показників, що характеризують еколого-економічні процеси на підприємстві.	12
7	Напрямки вдосконалення і розвитку інформаційної бази еколого-економічного аналізу	12
8	Система методик комплексного економіко-екологічного аналізу.	11
Всього		98

8. Види контролю і система накопичення балів

Система накопичення сума всіх балів, які отримає студент за семестр. Розподіл балів наведено в таблиці.

Вид контрольного заходу	Кількість балів
Поточний контроль	
Розділ 1	
Практичне заняття 1	5
Практичне заняття 2	5
Практичне заняття 3	5
Поточна атестація №1 (тестування в системі MOODLE)	15
Загальна кількість балів	30
Розділ 2	
Практичне заняття 4	5
Практичне заняття 5	5
Презентація	5
Поточна атестація №2 (тестування в системі MOODLE)	15
Загальна кількість балів	30
Всього за поточний контроль знань	60
Підсумковий контроль	
Екзамен	40
Всього за підсумковий контроль знань	40
Разом	100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Робота студента на практичних заняттях:

- відповідь на питання практичного заняття та участь в обговоренні інших питань – 2 бали;

- визначення категорій – 0,2 бала за кожне правильне визначення. Всього – 5 категорій.

Максимальна кількість – 1 бал;

- виконання тестів – 0,1 бала за кожну правильну відповідь. Всього 10 тестів.

Максимальна кількість – 1 бал;

- виконання завдань практичної роботи в повному обсязі – 1 бал.

2. Підготовка презентації за темами практичного заняття обсягом 15-20 слайдів та її представлення – 5 балів.

3. Контрольне тестування за матеріалом 1 розділу. Всього 15 тестів. 1 бал за кожну правильну відповідь на тест із обґрунтуванням, без обґрунтування – 0,5 бала. Максимальна кількість – 15 балів.

4. Контрольне тестування за матеріалом 2 розділу. Всього 15 тестів. 1 бал за кожную правильну відповідь на тест із обґрунтуванням, без обґрунтування – 0,5 бала. Максимальна кількість – 15 балів.

5. Екзамен складається:

- визначення категорій (5 категорій, 1 бал за кожне правильне визначення). Максимальна кількість – 5 балів;

- теоретичні питання (2 теоретичних питання). Повне розкриття теоретичного питання – 10 балів за кожне. Максимальна кількість – 20 балів.

- тести (10 тестів, 0,5 бали за кожную правильну відповідь). Максимальна кількість – 5 балів;

- задача. Максимальна кількість балів за правильне вирішення задачі – 10 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		ЕЕкзамен	ЗЗалік
A	90 – 100 (відмінно)	55 (відмінно)	ЗЗараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

9. Рекомендована література

Основна:

1. Charles Menzies. Traditional Ecological Knowledge and Natural Resource Management. – Nebraska : University of Nebraska, 2010. — 273 p.
2. Elkington J., Knight. P., Hailes J. The Green Business Guide. – London: Victor Gollanc, 2012. – 312 p.
3. Ian G. Thomas. Environmental Management Processes and Practices. – Sydney: Federation Press, 2010. – 363 p.
4. Örjan Bodin, Christina Prell. Social Network and Natural Resource Management. – Cambridge : Cambridge University Press, 2011. – 291 p.
5. Robert Costanza, Bryan G. Norton, Benjamin D. Haskell. Ecosystem health: New Goals of Environmental Management. – Washington : Island Press, 2009. – 283 p.
6. Winter G. Business and Environment: a Handbook of Industrial Ecology (Environmental Business Management). – New-York: McGraw-Hill, 2000. – 542 p.
7. Борщук Є.М., Загорський В.С. Екологічні основи економіки: Навч. посібник. – Львів: «Інтелект-Захід», 2005. – 312 с.

8. Максименко Н. В. Організація управління в екологічній діяльності: / Н. В. Максименко, В. В. Задніпровський,. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2011. – 282 с.

9. Рибніков С. Р. Організація управління в екологічній діяльності / С. Р. Рибніков. – Луганськ: Вид-во ДВНЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2008. – 101 с.

10. Коржнєв М.М. Природно-ресурсні основи розвитку суспільства : [Підручник] / М.М. Коржнєв. – К., 2004.

Додаткова:

1. Bhattacharyya S. C. Energy Economics: Concepts, Issues, Markets and Governance. New York : Springer, 2011. – 747 p.

2. Carley S., Lawrence S. Energy-Based Economic Development: How Clean Energy can Drive Development and Stimulate Economic Growth. London : Springer London Heidelberg New York Dordrecht, 2014. – 165 p.

3. McConnell C. R. Economics 19E / Campbell R. McConnell, Stanley L. Brue. — New-York : McGraw-Hill Companies, Inc., 2012. — 1193 p.

4. Hall Ch.A.S., Klitgaard K.A. Energy and the Wealth of Nations: Understanding the Biophysical Economy. New York : Springer Science+Business Media, 2012. – 407 p.

5. Мельник Л.Г. Екологічна економіка. – Підручник /-2-е вид. випр. і доп. – Суми.: Університетська книга, 2003.-348с.

6. Нестеров П. М. Экономика природопользования: Учеб. пособие для эконом, спец. вузов. – М.: Высшая школа, 2004. – 256с.

7. Оптимізація природокористування. В 5-ти томах. Том 1. Природні ресурси: еколого-економічна оцінка: Навчальний посібник/ С.І. Дорогунцов, А.М.Муховиков, М.А.Хвесик. – К.: Кондор, 2004. – 219с.

8. Руснак П. П. Економіка природокористування: навч. посібника К.: Вища школа, 2002. – 318 с.

9. Черевко Г. В., Яцків М. І. Економіка природокористування. — Львів: Світ, 1995.– 208 с.

10. Яремчук І. Г. Економіка природокористування : [Навч. посібник] / І. Г. Яремчук. – К., 2000.

Електронні ресурси:

1. Офіційний сайт журналу The Economist [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economist.com>

2. Офіційний сайт Асоціації з вивчення піку нафто- та газовидобутку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.peakoil.net/>

3. Офіційний сайт Асоціації екологічного менеджменту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://m.efiko.com.ng/>

4. Офіційний сайт Асоціації кумулятивного менеджменту довкілля [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cemaonline.ca/>

5. Офіційний сайт Асоціації менеджменту довкілля [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.emaweb.org/>

6. Офіційний сайт Міжнародної асоціації з дослідження суспільства та природних ресурсів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.anrep.org/>
7. Офіційний сайт Асоціації з подовження природних ресурсів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iasnr.org/>
8. Офіційний сайт міжнародної суспільної організації «Римський Клуб» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.clubofrome.org/>
9. Офіційний сайт Світової енергетичної ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldenergy.org/data/resources/>
10. Офіційний сайт Фонду поновлюваних природних ресурсів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rnrf.org/>

Погоджено _____
відділ з навчальної роботи
« _____ » _____

